

عوامل مؤثر بر میزان کارآفرینی دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا

رضا موحدی

دانشیار آموزش کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا همدان

نویسنده مسئول: رضا موحدی

r.movahedi@basu.ac.ir

چکیده

تحقیق توصیفی حاضر از نوع علی-مقایسه ای است که داده های آن به شیوه پیمایشی گردآوری شده اند. جامعه آماری را ۵۵۰ تن از دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا در همه مقاطع تحصیلی تشکیل دادند ۲۲۰ تن از آنان با استفاده از جدول کرجسی و مورگان به عنوان نمونه آماری و با روش تصادفی با انتساب متناسب انتخاب شدند. ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی محتوایی آن بر پایه نظرسنجی از متخصصان تأیید و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ بین دامنه ۰/۸۵ تا ۰/۸۷ محاسبه شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی از نرم افزارهای SPSS و LISREL استفاده شد. نتایج نشان داد که به ترتیب مهارت های ارتباطی، مهارت های فناوری، مهارت های خاص کارآفرینی، مهارت های مالی و اقتصادی و مهارت های مدیریت کسب و کار از نظر دانشجویان بیشتر مورد نیاز می باشد. نتایج رگرسیون با استفاده از نرم افزار PLS نشان داد که ۸۰ درصد از عوامل مؤثر بر میزان کارآفرینی دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا توسط متغیرهای میزان مهارت های مدیریت کسب و کار، میزان مهارت های ارتباطی، میزان مهارت های فناوری و میزان مهارت های اقتصادی تبیین می شود.

واژه های کلیدی: مهارت کارآفرینی، آموزش کارآفرینی، دانشجویان کشاورزی.

به‌طور کلی، نظام آموزش عالی نقش مهمی در تربیت افرادی دارد که افزون برداشتن تخصص، خلاقیت، اعتماد به نفس، نوآوری و خطرپذیری بتوانند با شناخت فرصت‌ها به تولید شغل و درآمدزایی بپردازند (جهانیان، ۲۰۰۵). با توجه به این که انگیزه پیشرفت و کارآفرینی قابل یادگیری است باید برای پرورش و تربیت افراد کارآفرین اقدامات لازم در سطح دانشگاه‌ها صورت گیرد (ایمانی، ۲۰۰۵). با توجه به مطالعات مختلف، در حال حاضر در ایران برنامه‌های درسی از طریق الگوی موضوع محوری ارائه می‌شود و متأسفانه اشتغال محور نیستند و نمی‌توانند دانش‌آموختگان را با نیاز واقعی بازار آماده کنند (عارفی، ۲۰۰۴). این در حالی است که رسالت اصلی دانشگاه‌ها آموزش و تربیت افراد خلاق، نوآور و کارآفرین است (فیوضات، ۲۰۰۴). از جمله الزامات و شرایط لازم برای این منظور شناسایی مهارت‌های کارآفرینی مورد نیاز دانشجویان و گنجاندن آنها در موضوعات و محتواهای درسی دانشگاه‌ها می‌باشد. به همین خاطر در این پژوهش مساله اصلی آن است که بدانیم در ابتدا میزان مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان در شرایط موجود به چه میزان است؟ و اصولاً دانشجویان چه مهارت‌های کارآفرینانه ای را باید در محیط دانشگاه‌ها یاد بگیرند؟

فعالیت‌های کارآفرینی نیازمند مهارت‌های مختلفی است (لیونز، ۲۰۰۳). ویکهام (۲۰۰۶) مهارت را به‌عنوان دانشی ساده که با عمل همراه است تعریف می‌کند. نتایج عملکرد کارآفرینی ترکیبی از دانش و عمل، مهارت‌های مدیریتی و انگیزه‌های شخصی است. رائی (۲۰۰۷) معتقد است که هر دو مهارت کارآفرینی و مدیریت برای سرمایه‌گذاری موفق به‌منظور ارتقای توانمندی مدیریت در کارآفرینی اهمیت دارد. این رویکرد دربرگیرنده مجموعه‌ای از مهارت‌های کارآفرینی است که افراد کارآفرین می‌بایست آن‌ها را دارا باشند. اسمیت (۲۰۰۵) معتقد است انتخاب یک نظام بهینه در کارآفرینی همچنین موفقیت در فعالیت‌های کارآفرینی مبتنی بر مجموعه‌ای مهارت‌های مربوط به آن و توسعه مهارت‌های کارآفرینی است. لیختن‌اشتاین و لیونز (۲۰۰۱) در زمینه مهارت‌های لازم کارآفرینی مواردی چون رهبری و مدیریت، مدیریت امور مالی، نوآوری، برنامه‌ریزی استراتژیک و تشخیص فرصت‌ها را مطرح کرده‌اند.

لیونز (۲۰۰۲) مهارت‌های مورد نیاز کارآفرینی را شامل مهارت‌های فنی، مهارت‌های مدیریتی، مهارت‌های کارآفرینی و مهارت‌های شخصی می‌داند. لیونز (۲۰۰۲) مهارت‌های فنی را به‌عنوان مهارت‌های لازم برای موفقیت در فعالیت کسب‌وکار در توانایی تولید یا ارائه محصول یا خدمات (عملیاتی)، فضای تولید، توانایی به دست آوردن منابع و تجهیزات و موارد اولیه معرفی کرده است. مهارت‌های مدیریتی را نیز شامل: مدیریت و برنامه‌ریزی، بازاریابی و فروش، مالی و حسابداری، حقوقی شامل مدیریت ریسک، امنیت و حریم خصوصی و ارتباطات اداری مطرح می‌کند. لیونز (۲۰۰۲) همچنین مهارت‌های کارآفرینی را به‌عنوان مهارت‌های موردنیاز برای توسعه محصولات و خدمات نوآورانه، تشخیص شکاف بازار، بهره‌برداری از فرصت‌های بازار و خدمات

مشاوره‌ای در نظر گرفته است. از دیگر مهارت‌های اصلی کارآفرینی نیز به مهارت‌های شخصی شامل خودآگاهی، پاسخگویی و توانایی پذیرش مسئولیت، هوش هیجانی (توانایی عاطفی برای مقابله با یک مشکل) و خلاقیت (توانایی ارائه راه‌حل‌های خلاقانه برای یک مشکل) اشاره کرده است (لیونز، ۲۰۰۲).

یکی از مهم‌ترین دیدگاه‌ها درباره مهارت‌های مورد نیاز کارآفرینان که از طریق دوره‌های آموزش کارآفرینی به ویژه در دانشگاه‌ها باید تدریس شوند توسط هیسریچ و همکارانش (۲۰۰۵) مطرح شده است. آنها این مهارت‌ها را در سه گروه مهارت‌های فنی، مهارت‌های مدیریت کسب و کار و مهارت‌های فردی کارآفرینی تقسیم بندی کرده اند. از نظر آنها مهارت‌های فنی شامل مواردی از قبیل ارتباطات گفتاری و نوشتاری، آشنایی با فناوریهای روز، کار در شبکه‌ها و گروه‌های جمعی، مدیریت و سازماندهی می باشد. مهارت‌های مدیریت کسب و کار شامل مواردی از جمله توانایی شروع، ادامه و توسعه کسب و کارها، تصمیم گیری، تولید و بازاریابی، امور مالی، حسابداری، قدرت چانه زنی در یک کسب و کار مخاطره پذیر است. در نهایت مهارت‌های فردی کارآفرینانه از نظر آنها شامل آن دسته از مهارت‌هایی است که فرد کارآفرین را از یک فرد مدیر متمایز میکند مثل مهارت‌های کنترل درونی، خطرپذیری، ابتکار و نوآوری، پشتکار، رهبری، و توانایی مدیریت تغییر.

به‌طور کلی در زمینه مهارت‌های کارآفرینی مطالعات متعددی صورت گرفته است که در این بخش به‌طور خلاصه به آن اشاره می‌شود. مطالعه کوثری و نوروز زاده (۱۳۸۸) در خصوص مهارت‌های کارآفرینی در دانشجویان نشان داد که عناصر مختلف برنامه درسی باید در راستای ایجاد شایستگی‌های لازم در بعد دانش، نگرش و مهارت‌های موردنیاز، پرورش مهارت‌های ذهنی، آشنایی با دانش و روحیه کارآفرینی، طراحی شود. هووارد (۲۰۰۴) در پژوهشی با عنوان توسعه کارآفرینی در جوانان به این نتیجه رسیدند که رابطه مستقیمی بین مهارت‌های کارآفرینی (انگیزه پیشرفت، خلاقیت و...) با توانایی کارآفرینی وجود دارد. همچنین هووارد (۲۰۰۴) نشان داد که کنترل درونی و استقلال‌طلبی از دیگر مهارت‌های مهم کارآفرینی محسوب می‌شود. بل (۲۰۰۸) در یک مطالعه دریافت که برنامه‌ریزی دقیق، حل مسئله، خلاقیت، تفکر انتقادی، رهبری، شبکه‌های اجتماعی از مهارت‌های کارآفرینی محسوب می‌شود. من و همکاران، (۲۰۰۲) نیز در تحقیقی به توصیف مهارت‌های کارآفرینی پرداختند و نشان دادند که صلاحیت و شایستگی از مهارت‌های مهم کارآفرینی محسوب می‌شود. شکاری و حیدر زاده (۲۰۱۰) نیز در پژوهشی به بررسی مهارت‌های شخصی و مدیریتی کارآفرینان پرداختند. آن‌ها دریافتند که مهارت‌های کارآفرینان برحسب نوع فعالیت آن‌ها متفاوت است. به‌طوری‌که برخی از کارآفرینان باید در زمینه مهارت‌های فنی توانایی بالاتری داشته باشند و برخی دیگر از کارآفرینان باید در زمینه مدیریتی مهارت کافی داشته باشند. همچنین آن‌ها دریافتند که مهارت کارآفرینی وابسته به نوع و شیوه آموزش در این حوزه می‌باشد. مطالعه در زمینه مهارت‌های کسب‌وکار رشد توسط لیختن‌اشتاین و لیونز (۱۹۹۶) نشان داد کارآفرینانی موفق‌تر هستند که

مهارت‌های فن بیشتری نسبت به سایرین داشته باشند. زیرا مهارت‌های فنی می‌تواند فرصت بیشتری را به کارآفرینان جهت شناخت فرصت و چگونگی استفاده از منابع در اختیار آن‌ها قرار دهد. البته تنها داشتن این مهارت کافی نیست و می‌بایست توانایی‌های مدیریتی و ارتباطی را نیز در نظر گرفت. چارنی و لیبکاپ (۲۰۰۹) نیز در پژوهشی دریافتند که کارآفرینان باید دارای مهارت ریسک‌پذیری در سرمایه‌گذاری‌های مالی باشد. عثمان و تاسمین (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای که به بررسی توسعه مهارت‌های کارآفرینی در صنایع پرداختند، نشان دادند که داشتن مهارت‌های خودآگاهی، شناخت فرصت، شبکه‌های ارتباطی از مهم‌ترین مهارت‌های کارآفرینی محسوب می‌شود. اگوچوکوا و همکاران (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای نشان دادند که آگاهی توسعه کسب‌وکار و کسب مهارت توسط بسیاری از دانشجویان موسسه‌های آموزش عالی نیجریه به‌عنوان یک نتیجه از آموزش کارآفرینی به‌دست آمده است. چانگ و آلیسون (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان ارزیابی توسعه مهارت‌های کارآفرینی دانش آموزان در پروژه‌های فعال نشان دادند تغییرات قابل توجهی در درک دانش آموزان از مهارت‌های کارآفرینی خود در طول زمان وجود دارد. همچنین مقصودی و داوودی (۲۰۱۱) در بررسی راهبردهای توسعه کارآفرینی در ایران نشان دادند که عامل‌هایی که در توسعه مهارت‌های کارآفرینی اثر دارند عبارت‌اند از: عامل آموزشی-انگیزشی، سرمایه‌گذاری شراکت و خلاقیت و نوآوری. همچنین غیاثوند غیائی و همکاران (۲۰۰۹) در تحقیقی تحت عنوان چالش‌های پیش رو در توسعه کارآفرینی در کشاورزی به این نتیجه رسیدند که مشکلات مالی، فن، اطلاعاتی تأثیر زیادی بر توسعه مهارت‌های کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی دارد. افزون بر این نتایج مطالعه احمد پور و همکاران (۱۳۹۴) نیز در خصوص عامل‌های مؤثر بر توسعه مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان آموزش‌شده‌های کشاورزی گویای این مسئله بود که عوامل فردی، محیطی و آموزش کارآفرینی در کارآفرین شدن دانشجویان مؤثر است.

بنابراین با توجه به مبانی نظری و پیشینه تحقیقات گزارش شده در این تحقیق، مهارت‌های مورد نیاز کارآفرینی دانشجویان را می‌توان در پنج دسته زیر تقسیم بندی کرد: مهارت‌های مدیریت کسب و کار، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های مالی و اقتصادی، مهارت‌های فناوری، مهارت‌های خاص کارآفرینی.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از انواع تحقیقات کاربردی محسوب می‌شود به دلیل این‌که نتایج آن را می‌توان برای مراکز و سازمان‌های آموزشی کشور که به دنبال توسعه منابع انسانی هستند، مورد استفاده قرار داد. این پژوهش با توجه به روش‌های آماری مورد استفاده از نوع توصیفی-مقایسه‌ای است که به شیوه مطالعات پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری این تحقیق ۵۵۰ نفر از دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ است که بر پایه جدول کرجسی و مورگان ۲۲۰ نفر

به‌عنوان نمونه برآورد شد. انتخاب نمونه‌ها با روش نمونه‌گیری تصادفی با انتساب متناسب انجام گردید. در این تحقیق برای جمع‌آوری داده‌ها و به‌منظور آشنایی بیشتر با پیشینه موضوع و دستیابی به تحقیقات انجام‌شده از روش اسنادی و برای دریافت اطلاعات موردنیاز تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته بهره گرفته شد. پرسشنامه شامل دو بخش بود. بخش اول ویژگی‌های فردی دانشجویان و بخش دوم شامل مهارت‌های موجود و موردنیاز در زمینه کارآفرینی بود که در قالب طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت تدوین شد. به‌منظور تعیین روایی پرسشنامه از نقطه‌نظرها و پیشنهادهای اعضای هیئت‌علمی و متخصصین مرتبط با موضوع استفاده شد. برای سنجش اعتبار پرسشنامه‌های تهیه‌شده به‌وسیله یک بررسی اولیه ۳۰ نسخه از آن توسط دانشجویان رشته کشاورزی تکمیل شد که پایایی پرسشنامه‌های تکمیل‌شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ بین دامنه ۰/۸۵ تا ۰/۸۷ مورد سنجش قرار گرفت. روش‌های آماری در این پژوهش، آماره‌های توصیفی (میانگین، درصد، ضریب تغییرات)، مقایسه میانگین‌ها (تی همبسته، من ویت نی، کروسکال والیس) و رگرسیون با استفاده از نرم‌افزار PLS بود.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های به‌دست‌آمده از مطالعه حاضر گویای این است که از بین ۲۲۰ تن از دانشجویان مورد بررسی ۶۰ درصد مرد (۱۳۲ نفر) و ۴۰ درصد (۸۸ نفر) را دانشجویان زن شامل می‌شد که ۱۴۲ تن در مقطع تحصیلی کارشناسی (۷۱ درصد)، ۴۴ تن در مقطع کارشناسی ارشد (۲۲ درصد) و ۱۴ تن در مقطع دکتری (۷ درصد) در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ مشغول به تحصیل بودند. میانگین سنی دانشجویان مورد بررسی ۲۴/۰۹ سال بود و حداقل سن افراد ۲۰ سال و حداکثر ۳۵ سال بود. از بین دانشجویان مورد مطالعه ۱۷/۷ درصد (۳۸ نفر) ساکن در روستا و ۸۲/۳ درصد (۱۸۰ نفر) در شهر ساکن بودند. افزون بر این مشخص گردید که ۱۷ درصد (۳۷ نفر) از دانشجویان در دوره‌های مهارت کارآفرینی شرکت داشتند و ۸۳ درصد (۱۸۳ نفر) تابع‌حال در این دوره‌های آموزشی شرکت نداشتند.

توصیف مهارت‌های مدیریت کسب و کار در بین دانشجویان

در بررسی مهارت‌های مدیریت کسب‌وکار با توجه به مقدار ضریب تغییرات مشخص گردید که دانشجویان در مهارت‌های فعلی و موردنیازی چون توانایی برنامه‌ریزی و تدوین اهداف برای یک کسب‌وکار کشاورزی، کنترل یک کسب‌وکار کشاورزی و مذاکره و چانه‌زنی در یک کسب‌وکار کشاورزی نیازمند آموزش بیشتری هستند.

جدول ۱- توصیف مهارت‌های مدیریت کسب‌وکار در بین دانشجویان در وضعیت موجود و مطلوب

میزان مهارت موردنیاز				نوع مهارت	میزان مهارت موجود			
رتبه	میانگین	انحراف معیار	تاریخ آزمون	مدیریت کسب و کار	میانگین	انحراف معیار	تاریخ آزمون	رتبه
۱	۲/۹۵	۱/۲۴۱	۱/۳۷	توانایی برنامه‌ریزی و تدوین اهداف برای یک کسب و کار کشاورزی	۲/۳۸	۱/۴۷۰	۳/۵۱	۱
۲	۲/۶۲	۱/۰۶۲	۲/۴۶	کنترل یک کسب و کار کشاورزی	۲/۷۳	۱/۰۶۱	۲/۹۰	۲
۳	۲/۷۴	۱/۰۵۳	۲/۶۰	مذاکره و چانه‌زنی در یک کسب و کار کشاورزی	۲/۸۱	۰/۹۷۴	۲/۷۴	۳
۴	۲/۵۱	۰/۹۵۶	۲/۶۲	مخاطره پذیری در کسب و کار کشاورزی	۲/۹۶	۰/۸۶۶	۲/۵۷	۴
۵	۲/۹۱	۱/۱۰۴	۲/۶۳	توانایی تصمیم‌گیری	۳/۱۱	۱/۱۰۶	۳/۴۵	۵
۶	۲/۵۸	۱/۰۷۶	۲/۶۴	مدیریت یک کسب و کار کشاورزی	۳/۱۷	۱/۱۲۳	۳/۵۷	۶
۷	۲/۹۲	۱/۰۸۸	۲/۶۸	توانایی هدایت و رهبری	۳/۲۴	۱/۰۷۵	۳/۴۹	۷
۸	۲/۸۷	۱/۰۱۴	۲/۸۳	توانایی سازمان‌دهی	۳/۴۷	۱/۰۷۴	۳/۷۳	۸
۹	۲/۵۶	۰/۸۲۴	۳/۱۰	توانایی ایجاد شبکه	۳/۵۰	۱/۰۶۸	۳/۷۴	۹
۱۰	۲/۹۰	۰/۸۲۳	۳/۵۲	توانایی به‌کارگیری سبک‌های مدیریتی	۴/۵۸	۰/۸۸۲	۴/۰۴	۱۰

توصیف مهارت‌های ارتباطی در بین دانشجویان

در توصیف مهارت‌های ارتباطی با توجه به مقادیر ضریب تغییرات می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که ارتباطات نوشتاری، کلامی

و توانایی کار تیمی در هر دو بخش مهارت‌های فعلی و موردنیاز دارای بیشترین مقدار می‌باشد (جدول ۲).

جدول ۲- توصیف مهارت‌های ارتباطی در بین دانشجویان در وضعیت موجود و مطلوب

میزان مهارت موردنیاز				نوع مهارت	میزان مهارت موجود			
رتبه	میانگین	انحراف معیار	تاریخ آزمون	ارتباطی	میانگین	انحراف معیار	تاریخ آزمون	رتبه
۱	۳/۶۱	۱/۴۲۸	۱/۵۲	ارتباطات نوشتاری	۳/۱۰	۱/۰۹۳	۳/۳۹	۱
۲	۳/۸۲	۱/۲۸۰	۲/۹۸	ارتباطات کلامی	۳/۶۴	۰/۹۶۶	۳/۵۲	۲
۳	۳/۷۸	۱/۱۷۷	۳/۲۱	توانایی کار تیمی	۳/۷۷	۰/۹۳۴	۳/۵۳	۳
۴	۳/۵۷	۱/۰۷۳	۳/۳۲	روابط انسانی	۴/۱۹	۰/۷۸۰	۳/۲۷	۴
۵	۳/۷۸	۱/۰۰۳	۳/۷۸	مهارت‌های زبان خارجی	۴/۴۶	۰/۸۰۴	۳/۵۹	۵
۶	۳/۷۷	۰/۹۸۲	۳/۸۳	توانایی کنترل محیط پیرامون	۴/۵۴	۰/۷۷۴	۳/۳۸	۶

توصیف مهارت‌های مالی و اقتصادی در بین دانشجویان

در بررسی توصیف مهارت‌های مالی و اقتصادی بر اساس ضریب تغییرات مشخص شد که میزان مهارت موجود (فعلی) و موردنیاز دانشجویان در بخش بازاریابی (خرید، فروش و بازار) بالاتر از سایر مهارت‌ها می‌باشد و دیگر مهارت‌ها به ترتیب در رتبه دوم تا سوم قرار دارند (جدول ۳).

جدول ۳- توصیف مهارت‌های مالی و اقتصادی در بین دانشجویان در وضعیت موجود و مطلوب

میزان مهارت موردنیاز				نوع مهارت	میزان مهارت موجود			
رتبه	تغییرات	میانگین	رتبه	مالی و اقتصادی	تغییرات	میانگین	رتبه	
۱	۲/۳۲	۱/۱۵۲	۲/۶۸	بازاریابی: خرید، فروش، بازار	۳/۴۳	۱/۰۵۵	۳/۶۲	
۲	۲/۶۰	۱/۲۳۰	۳/۲۱	تأمین مالی یک کسب‌وکار کشاورزی	۳/۵۰	۱/۰۲۰	۳/۵۸	
۳	۳/۱۰۵	۱/۰۴۰	۳/۲۳	حسابداری: محاسبه هزینه‌ها، سود و زیان، تراز مالی	۳/۷۵	۱	۳/۷۵	

توصیف مهارت‌های فناوری در بین دانشجویان

در مهارت‌های فناورانه نیز مشخص شد که دانشجویان در توانایی کسب‌وکار و تجارت اینترنتی (۲/۷۲) (مهارت موجود) دارای بیشترین توانایی و در بخش میزان مهارت موردنیاز (توانایی فنی در کار) با ضریب تغییرات ۱/۴۹ دارای بیشترین نیاز آموزشی هستند (جدول ۴).

جدول ۴- توصیف مهارت‌های فناوری در بین دانشجویان در وضعیت موجود و مطلوب

میزان مهارت موردنیاز				نوع مهارت	میزان مهارت موجود			
اولویت	میانگین	انحراف معیار	تغییرات ضریب	فناوری	تغییرات ضریب	انحراف معیار	میانگین	اولویت
۲	۲/۳۹	۱/۰۹۲	۲/۶۲	توانایی کسب‌وکار و تجارت اینترنتی	۲/۷۲	۰/۹۹۹	۲/۷۲	۱
۱	۱/۴۹	۱/۰۷۸	۲/۶۹	توانایی فنی در کار	۲/۸۵	۰/۹۲۸	۲/۶۵	۲
۳	۲/۶۳	۰/۹۹۵	۲/۶۲	مهارت‌های فناوری و فن شناسی	۲/۸۵	۰/۹۲۹	۲/۶۵	۲
۴	۲/۶۷	۱/۰۹۶	۲/۸۴	آشنایی با رایانه	۳/۱۳	۰/۸۵۵	۳/۶۸	۳
۵	۲/۷۱	۰/۹۵۳	۲/۵۹	توانایی جستجوی اینترنتی	۳/۶۴	۰/۸۰۶	۲/۹۴	۴

توصیف مهارت‌های کارآفرینی در بین دانشجویان

در توصیف مهارت‌های کارآفرینی مشخص گردید که در هر دو بخش مهارت‌های موجود و موردنیاز؛ مهارت نوآوری و خلاقیت

به ترتیب با ضریب تغییرات ۲/۵۷ و ۲/۱۱ دارای بیشترین میزان اهمیت از دیدگاه دانشجویان تحت بررسی بودند.

جدول ۵- توصیف مهارت‌های خاص کارآفرینی در بین دانشجویان در وضعیت موجود و مطلوب

میزان مهارت موردنیاز				نوع مهارت	میزان مهارت موجود			
اولویت	میانگین	انحراف معیار	تغییرات ضریب	کارآفرینی	تغییرات ضریب	انحراف معیار	میانگین	اولویت
۱	۲/۱۱	۱/۵۶	۳/۳۰	نوآوری و خلاقیت	۲/۵۷	۱/۲۴۱	۳/۲۰	۱
۲	۲/۴۶	۱/۲۸۷	۳/۱۷	کنترل درونی	۲/۷۰	۱/۱۱۰	۳	۲
۳	۲/۶۰	۱/۲۲۴	۳/۱۹	پشتکار	۳/۷۲	۰/۹۵۰	۳/۵۴	۳
۴	۲/۸۸	۱/۲۲۰	۳/۵۲	تحمل ریسک یا خطر	۲/۷۳	۱/۰۸۶	۲/۹۷	۴
۵	۲/۸۹	۱/۲۱۱	۳/۵۰	تمایل به پیشرفت	۳/۶۰	۰/۹۶۷	۳/۴۹	۵
۶	۲/۹۵	۱/۱۰۷	۳/۲۷	اعتمادبه‌نفس	۴	۰/۸۱۰	۳/۲۴	۶
۷	۲/۹۹	۱/۱۴۰	۳/۴۱	اصرار و پافشاری در کار	۴/۳۲	۰/۸۱۴	۳/۵۲	۷
۸	۳/۳۱	۱/۰۴۱	۳/۴۵	ایجاد تغییرات برنامه‌ریزی شده و جهت‌دار	۴/۴۳	۰/۷۷۴	۳/۴۳	۸

مقایسه مهارت‌های مختلف کارآفرینی در بین دانشجویان

در این قسمت از تحقیق حاضر با استفاده از آزمون تی دو گروه همبسته به بررسی و مقایسه مهارت‌های پنج گانه کارآفرینی در دو وضع مطلوب و موجود پرداخته شده است. همان‌طور که نتایج آزمون تی همبسته در جدول ۲ نشان می‌دهد، بین مهارت‌های مدیریت کسب و کار، ارتباطی و مالی-اقتصادی دانشجویان در وضعیت موجود و مطلوب رابطه معنی‌داری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد. با توجه به میانگین‌های بدست آمده در جدول، این مساله بیانگر آن است که میزان مهارت‌های کسب شده دانشجویان در وضعیت موجود در زمینه‌های کسب و کار و مالی و اقتصادی بالاتر از وضعیت مطلوب است در حالی که میزان مهارت‌های ارتباطی کسب شده دانشجویان پایین‌تر از وضعیت مطلوب می‌باشد که نیاز است از طریق برنامه ریزی آموزشی این اختلاف برطرف شود. همچنین نتایج گویای این مسئله است که بین میانگین مهارت دانشجویان در زمینه‌های فناوری و مهارت‌های خاص کارآفرینی در دو وضعیت موجود و مطلوب تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. با محاسبه میانگین مهارت‌های پنج گانه در دو وضعیت موجود و مطلوب (حاصل تقسیم عدد میانگین بدست آمده در جدول ۶ بر تعداد گویه‌ها) نتیجه می‌شود که به ترتیب مهارت‌های ارتباطی (با میانگین ۳/۷۲)، مهارت‌های فناوری (با میانگین ۳/۳۳)، مهارت‌های خاص کارآفرینی (با میانگین ۳/۲۹)، مهارت‌های مالی و اقتصادی (با میانگین ۳/۰۴) و مهارت‌های کسب و کار (۲/۷۵) مورد نیاز دانشجویان مورد تحقیق می‌باشند که در برنامه ریزی آموزشی می‌توان این مورد را لحاظ کرد.

جدول ۶- مقایسه میانگین بین مهارت‌های موجود و مورد نیاز در بین دانشجویان

مقایسه مهارت‌ها	تعداد گویه	میانگین میزان مهارت موجود	میانگین میزان مهارت مطلوب	نوع آزمون	مقدار آزمون	معنی‌داری
مدیریت کسب و کار	۱۰	۳۳/۷۳	۲۷/۵۸	t همبسته	۱۴/۸۴۹	۰/۰۰۰
مهارت ارتباطی	۶	۲۰/۶۸	۲۲/۳۲	t همبسته	-۴/۳۸۱	۰/۰۰۰
مالی و اقتصادی	۳	۱۰/۹۵	۹/۱۲	t همبسته	۶/۳۶۵	۰/۰۰۰
فناوری	۴	۱۳/۶۳	۱۳/۳۵	t همبسته	۰/۷۴۹	۰/۴۵۵
کارآفرینی	۸	۲۶/۸۱	۲۶/۳۹	t همبسته	-۰/۸۵۳	۰/۳۹۴

در بررسی مقایسه میانگین بین میزان مهارت‌های کارآفرینی با دو متغیر جنسیت و شرکت در دوره‌های آموزشی مرتبط با کارآفرینی از آزمون من ویت نی استفاده شد. نتایج همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود نشان داد که بین هیچ یک از مهارت‌های پنج گانه کارآفرینی با جنسیت و شرکت در دوره آموزشی تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. این مساله بیانگر آن است که میزان مهارت‌های کارآفرینی بین دانشجویان دختر و پسر مورد مطالعه به طور یکسان می‌باشد. همچنین دانشجویانی که در دوره

های آموزش مرتبط با کارآفرینی شرکت داشته اند میزان مهارت‌های کارآفرینی کسب شده مشابه و یکسانی با سایر دانشجویان مورد بررسی در این تحقیق داشته اند (جدول ۷).

جدول ۷- مقایسه مهارت‌های کارآفرینی از نظر جنسیت و شرکت در دوره های آموزشی

متغیر میانجی	متغیر اصلی	اختلاف میانگین	آزمون	مقدار آزمون	معنی داری
جنسیت	میزان مهارت مدیریت کسب و کار	۰/۶۳	من ویت نی	۴۷۶۹	۰/۹۳
	میزان مهارت ارتباطی	۱/۵	من ویت نی	۴۷۲۸	۰/۸۵
	میزان مهارت مالی و اقتصادی	۴/۰۸	من ویت نی	۴/۵۵۶	۰/۵۳
	میزان مهارت فناوری	۰/۵	من ویت نی	۴۷۷۶	۰/۹۵
	میزان مهارت کارآفرینی	۷/۵۱	من ویت نی	۴۴۳۹	۰/۳۶
شرکت در دوره‌های مهارت	میزان مهارت مدیریت کسب و کار	۲/۱۶	من ویت نی	۲۶۲۰	۰/۵۰
	میزان مهارت ارتباطی	۷/۸۶	من ویت نی	۲۵۷۲	۰/۳۹
	میزان مهارت مالی و اقتصادی	۷/۶۹	من ویت نی	۲/۵۷۸	۰/۶۱
	میزان مهارت فناوری	۱/۰۱	من ویت نی	۲۷۹۳	۰/۹۲
	میزان مهارت کارآفرینی	۵/۱۱	من ویت نی	۲۶۶۶/۵	۰/۶۱

در بخش دیگری از مطالعه حاضر به منظور بررسی مقایسه بین مقطع تحصیلی دانشجویان با مهارت‌های کارآفرینی از آزمون کروسکال والیس استفاده شد. نتایج به دست آمده نشان داد که بین مقطع تحصیلی دانشجویان با میزان مهارت کارآفرینی دانشجویان رابطه معنی داری وجود دارد ولی با سایر مهارت‌ها تفاوت معنی داری مشاهده نشد (جدول شماره ۸).

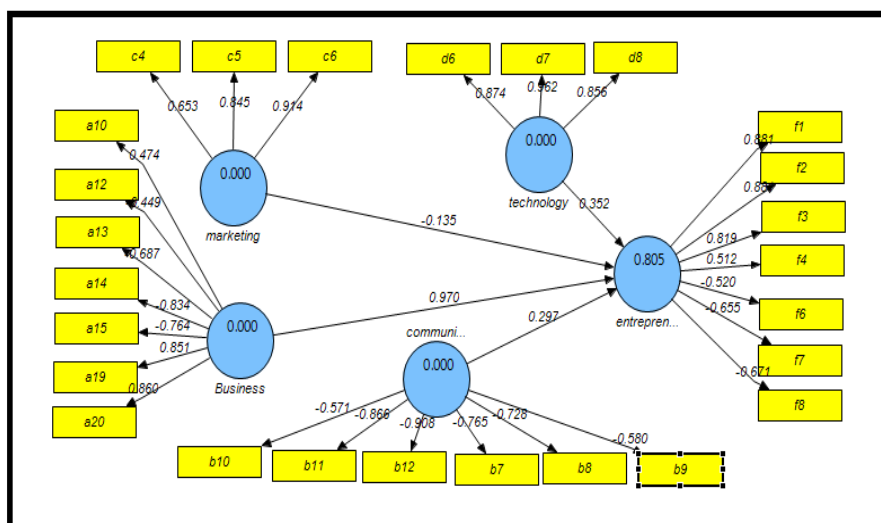
جدول ۸- مقایسه مهارت‌های کارآفرینی از نظر مقطع تحصیلی دانشجویان

متغیر اصلی	مقطع تحصیلی	میانگین	آزمون	مقدار آزمون	معنی داری
میزان مهارت مدیریت کسب و کار	کارشناسی	۱۰/۱۰۲	کروسکال والیس	۰/۸۶۵	۰/۶۴
	کارشناسی ارشد	۹۴/۵۶			
	دکتری	۱۱۲/۱۸			
میزان مهارت ارتباطی	کارشناسی	۹۸/۲۱	کروسکال والیس	۳/۳۳۶	۰/۱۸
	کارشناسی ارشد	۱۱۴/۸۴			
	دکتری	۸۶/۸۶			
میزان مهارت مالی و اقتصادی	کارشناسی	۹۵/۷۰	کروسکال والیس	۴/۸۵۲	۰/۰۸
	کارشناسی ارشد	۱۱۵/۵۱			
	دکتری	۱۱۹/۹۵			
میزان مهارت فناوری	کارشناسی	۹۹/۸۷	کروسکال والیس	۰/۱۰۴	۰/۹۴
	کارشناسی ارشد	۱۰۱/۹۳			
	دکتری	۱۰۴/۷۷			
میزان مهارت کارآفرینی	کارشناسی	۹۴/۸۷	کروسکال والیس	۹/۰۵	۰/۰۱
	کارشناسی ارشد	۱۲۷			
	دکتری	۹۵/۰۵			

تحلیل رگرسیون

در این قسمت به منظور بررسی میزان تاثیر متغیرهای پنج گانه از تحلیل رگرسیون با استفاده از نرم افزار PLS بهره گرفته شد. در اینجا متغیر وابسته میزان کارآفرینی دانشجویان بود و متغیرهای مستقل شامل چهار متغیر میزان مهارت های مدیریت کسب و کار، میزان مهارت های ارتباطی، میزان مهارت های فناوری و میزان مهارت های اقتصادی بوده اند. نتایج همانطور که در شکل یک ترسیم شده است بیانگر آن است که ۸۰/۵ درصد از عوامل مؤثر بر میزان کارآفرینی دانشجویان توسط متغیرهای میزان مهارت های مدیریت کسب و کار، میزان مهارت های ارتباطی، میزان مهارت های فناوری و میزان مهارت های اقتصادی تبیین میشود.

شکل ۱- تبیین عوامل تاثیر گذار بر میزان کارآفرینی دانشجویان کشاورزی

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از مطالعه حاضر مشخص گردید که مهارت دانشجویان در دو وضعیت موجود و مطلوب در خصوص کارآفرین شدن نیازمند آموزش‌های مختلف در زمینه مهارت‌های مدیریت کسب‌وکار از جمله توانایی در شیوه برنامه‌ریزی و تدوین اهداف کسب‌وکار، کنترل کسب‌وکار و افزایش توانمندی در قدرت چانه‌زنی در بخش مهارت‌های موردنیاز هستند. این نتایج گویای این است که این سه عامل در مدیریت کسب‌وکار می‌تواند نقش مهمی در میزان کارآفرین شدن دانشجویان داشته باشد. همچنین در بخش مهارت‌های ارتباطی نیز مشخص گردید که بیشتر دانشجویان توانایی چندانی در ارتباطات نوشتاری ندارند این در حالی است که ارتباطات نوشتاری از جمله نامه‌نگاری اداری اهمیت زیادی در مهارت‌های ارتباطی دارد لذا این عامل از آن نوع مهارت‌هایی است که موردنیاز دانشجویان است و به افزایش و ارتقای ارتباطات سازمانی آن‌ها کمک می‌کند. از سوی دیگر در نتایج این مطالعه مشخص شد که دانشجویان برای دستیابی به یک کسب‌وکار جدید و کارآفرین شدن با توجه به نیاز و شرایط بازار نیازمند به آموزش و یادگیری شیوه‌های بازاریابی از قبیل نحوه خرید و فروش و شناخت بازار جدید و نوع تقاضای مصرف‌کننده می‌باشند. از دیگر موارد منتج شده در مقاله حاضر می‌توان به مهارت‌های فناوری اشاره نمود. یافته‌ها گویای این مسئله است که در بخش میزان مهارت موجود، دانشجویان بیان کردند که توانایی کسب‌وکار و تجارت اینترنتی بیشتری دارند درحالی‌که در بخش مهارت موردنیاز مشخص شده است که آن‌ها باید در بخش تخصصی و فنی آموزش بیشتری ببینند. افزون بر این، در توصیف مهارت‌های خاص کارآفرینی، مشخص شد که دانشجویان در هر دو بخش مهارت فعلی و موردنیاز، می‌بایست در هر دو مهارت نوآور و خلاق بودن ارتقا داده شوند. همچنین عامل کنترل درونی و پشتکار نیز از دیگر مسائلی است که در دانشجویان می‌بایست ارتقا داده شود.

در بررسی مقایسه میانگین بین متغیرهای تحقیق و جنسیت مشخص شد که بین دو گروه زن و مرد در مهارت مدیریت کسب‌وکار فعلی اختلاف معنی‌داری وجود دارد. درحالی‌که بین دو گروه زن و مرد در مهارت‌های موردنیاز مدیریت کسب‌وکار اختلاف معنی‌دار دیده نشده است. این مسئله نشان می‌دهد که جنسیت عامل اثرگذاری بر شیوه‌های مدیریتی در فعالیت‌های تجاری و کسب‌وکار است.

در این مطالعه همچنین نتایج آزمون تی همبسته نشان داد که بین مهارت موجود و مطلوب در مدیریت کسب‌وکار، مهارت ارتباطی و مالی - اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد. این مسئله گویای این است دانشجویان به تقویت و ارتقای این سه مهارت برای کارآفرین شدن نیاز دارند. این ارتباط نشان می‌دهد که دانشجویان دارای مهارت اندکی در این زمینه هستند و برای کارآفرین شدن می‌بایست این مهارت‌ها را تقویت نمایند.

همچنین در پاسخ به سؤالات مربوط به اثرگذاری متغیرهای مهارت‌های مختلف در کارآفرین شدن در بخش اول مشخص گردید که در مهارت‌های مدیریت کسب‌وکار سه عامل توانایی ایجاد شبکه، استفاده از سبک‌های مدیریتی و توانایی هدایت و رهبری بر میزان کارآفرین شدن دانشجویان تأثیر بسزایی دارد. زیرا دانشجویان با داشتن این سه مهارت می‌توانند یک طرح کسب‌وکار کشاورزی را راه‌اندازی و کنترل نمایند. از سوی دیگر در بخش مهارت‌های مالی و اقتصادی نیز از بین عوامل مختلف این مهارت، عامل بازاریابی که شامل فروش، خرید و بازار است به‌عنوان عامل تأثیرگذار بر میزان مهارت کارآفرینی دانشجویان شناخته شد. به طوری که اگر دانشجویان شناخت دقیقی از بازار و مؤلفه‌های مربوط به آن مانند شناخت مشتری، تقاضا و شیوه بازاریابی داشته باشند قادر به اداره کسب‌وکار کشاورزی می‌باشند. افزون بر این، در خصوص مهارت ارتباطی تنها عاملی که در میزان کارآفرین شدن دانشجویان تأثیر داشت، عامل توانایی کنترل محیط بیرونی بود. دانشجویان با شناخت و آگاهی در خصوص محیط خارجی بهتر می‌توانند بر کسب‌وکار خودکنترل داشته باشند. در بخش مهارت فناورانه نیز دو عامل مهارت فن شناسی و آشنایی با رایانه از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر میزان کارآفرین شدن دانشجویان شناخته شدند. چراکه توانایی کار با اینترنت می‌تواند به افزایش اطلاعات و آگاهی دانشجویان در خصوص انواع کسب‌وکار و شیوه‌های مدیریت کسب‌وکار کمک نماید. متغیر فن شناسی نیز می‌تواند به ارتقای سطح مهارت‌های فن دانشجویان در خصوص فعالیت‌های کارآفرینی کمک نماید. همچنین در خصوص بررسی مهارت‌های کارآفرینی مشخص شد که عامل کنترل درونی و پشتکار در دانشجویان نقش مهمی در میزان کارآفرین شدن دارد. به طور کلی تقویت منبع کنترل درونی که یکی از نگرش‌های مؤثر در تبدیل شکست‌ها به پیروزی است تأثیر زیادی بر کارآفرین شدن دارد لذا در دوره‌های آموزش کارآفرینی این مقوله باید مورد توجه قرار داده شود.

منابع

- احمدپورداریانی، محمود. (۱۳۸۲) آیا کارآفرینی استراتژی دانشگاه‌ها را تغییر می‌دهد؟ رهیافت. شماره ۲۹. صص ۲۶-۱۵.
- احمد پور، امیر؛ قاسمی، حیدر و علیخانی دادوکلاهی، مهدی. (۱۳۹۴). عامل‌های مؤثر بر توسعه مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان آموزش‌شده‌های کشاورزی. فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی. شماره ۳۲، ۴۰-۲۶.
- پرهیزگار، مرتضی؛ شیرازی، قباد؛ مقدم شهیدی، عطیه (۱۳۸۳) «آموزش و تدریس کارآفرینی»، سازمان همیاری اشتغال فارغ‌التحصیلان جهاد دانشگاهی.
- کوثری، مریم و نوروز زاده، رضا. (۱۳۸۸). تبیین ویژگی‌های عناصر چهارگانه برنامه درسی مقطع کارشناسی با تأکید بر پرورش مهارت‌های کارآفرینی. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۵۴، صص ۱۸-۱.

کلانتری، خلیل. (۱۳۹۴). پردازش و تحلیل داده ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی. نشر: فرهنگ صبا

ذبیحی، محمدرضا؛ مقدسی، علیرضا (۱۳۸۵) «کارآفرینی از تئوری تا عمل»، مشهد: نشر جهان فردا.

رحمتی، محمدحسین (۱۳۸۹) «طراحی مدل خط‌مشی گذاری در نظام آموزش کارآفرینی در ایران»، رساله دکترا، پردیس قم دانشگاه تهران، استاد راهنما: سید محمد مقیمی.

میر عرب، رضا (۱۳۸۶) «میزان آگاهی دانشجویان کارشناسی رشته‌های روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران از کارآفرینی در سال تحصیلی ۸۶ - ۸۵ و طراحی برنامه آموزشی جهت دانش‌افزایی آن‌ها در زمینه کارآفرینی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران.

- Arefy, M. (2004); Studying of Educational Science Curriculum of Iran Higher Education and Solutions to Improve it (Case Study: Branch of Educational Administration); Doctoral Dissertation, Tarbiat Modares University, Faculty of Humanities (in Persian).
- Bell, J. R. (2008); "Utilization of Problem- Based Learning in an Entrepreneurship Business Planning Course"; *New England Journal of Entrepreneurship*, 11(1), 53-61.
- Chang, J & Alison, R. (2013). Assessing students' entrepreneurial skills development in live projects, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 20: 241-225.
- Charney, A., & Libecap, G. D. (2009). The Economic Contribution Entrepreneurship Education: An Evaluation with an Established Program. Retrieved from: <http://www.ssrn.com>.
- Fathivajargah, K. and Shafiee, N. (2007); "Evaluation of Quality of University Curriculum (Adult Education)"; *Quarterly Journal of Curriculum Studies (QJCS)*, 2(5), 1-27.
- Foyuzat, J. (2004); Role of University in National Development and other Three Articles; Tehran: Arasbaran (in Persian).
- Ghiasvand Ghiasy, F., Hosseini, F., Malekmohammadi, I. & Hosseini, M. (2009). Factors Influencing the Entrepreneurship in Iran Agricultural Cooperatives, *Australian Journal of Basic and Sciences*, 3(2):117-1170.
- Hisrich, R.D., Peters, M.P, Shepherd, D.A. (2005). ENTREPRENEURSHIP, 6th ed.NY:McGraw-Hill/Irwin.
- Howard, S. (2004). *Developing entrepreneurial in youth: the effects of entrepreneurial education and venture creation*. University of south Florida.
- Ireland, R. D., Reutzed, C. R., Webb, J. W. and Texas, C. S. (2005); "Entrepreneurship Research in AMJ: What has been Published, and What Might the Future Hold"; *Academy of Management Journal*, 48(2), 558-564

- Imani, M.N. (2005); Studying the Role of Universities in Preparing Entrepreneurship Educated Ones in Order to Present Appropriate Theoretic Model for Compiling Entrepreneurship Programs in Universities; Doctoral Dissertation, Tehran: Islamic Azad University, Science and Research Branch, Faculty of Humanities (in Persian).
- Jahanian, R. (2005); "Entrepreneurship in the Educational System"; Proceedings of Conference on Entrepreneurship, Tehran: Islamic Azad University, Roudehen Branch.
- Lanenburg, F. C. and A. C Ornstein (2004). *Educational Administration Concepts and Practices*. Wadsworth Publishing Complaining.
- Lyons, T. S. (2003). Policies for Creating an Entrepreneurial Region. In *Main Streets of Tomorrow: Growing and Financing Rural Entrepreneurs*. Center for the Study of Rural America: Federal Reserve Bank of Kansas City.
- Lyons, T. S. (2002). *The Entrepreneurial League System: Transforming Your Community's Economy through Enterprise Development*. Washington, DC: The Appalachian Regional Commission.
- Lichtenstein, G. A., and Lyons, T.S. (1996). *Incubating New Enterprises: A Guide to Successful Practice*. Washington, DC: The Aspen Institute.
- Lichtenstein G. A. and Lyons T. S. (2001) The Entrepreneurial Development System: Transforming business talent and community economies. *Economic Development Quarterly*, 15, 3-20.
- Maghsoudi, T. & Davodi, H. (2011). Entrepreneurship development strategies agriculture cooperatives in Iran. *American Eurasian J. Agric. & Environ.* 10(2): 283-289.
- Man T. W. Y., Lau T. and Chan K. F. (2002). The competitiveness of small and medium enterprises A conceptualization with focus on entrepreneurial competencies. *Journal of Business Venturing*, 17(2): 123-142.
- Rae D. (2007) *Entrepreneurship: from opportunity to action*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Rae, D., (2006). Entrepreneurial learning: a conceptual framework for technology-based enterprise. *Technology Analysis & Strategic Management* 18, 39-56.
- Sabar, N. (1994). Curriculum Development at School Level; In *International Encyclopedia of Education* .
- Smith, W. L. (2005). Choosing an entrepreneurial development system: the concept and the challenges. *International Journal of Management and Enterprise Development*, 2(3/4), 349-359.
- Shekarey, A ; Heidarzadeh A. S. (2010). A Study on the effectiveness of occupational trainings of insurance on the performance of the insurance companies' employees in terms of entrepreneurial skills. *Social and Behavioral Sciences*, 9 (2), 329–334.

Usman, A. S .Tasmin, R. (2015). Entrepreneurial Skills Development Strategies through the Mandatory Students' Industrial Work Experience Scheme in Nigeria. *Social and Behavioral Sciences*, 204 (2), 254 – 258.

Ugochukwu C.O., Elom, E N., Ituma, A., Opara, P.N., Ukwa, N.J., Inyiagu .E.E. & Ndem, J. (2014). Influence of Entrepreneurship Education on Students Attaining Business Development Awareness and Skills Acquisition in Nigeria. *Journal of Research & Method in Education*. 4(3):37-44.

Wickham P. A. (2006). *Strategic Entrepreneurship*, Harlow: Pearson Education.

Zahra, S. & Dess, G. G. (2001). Entrepreneurship as a field of research: encouraging dialogue & debate. *Academy of Management Review*, 26 (1), 8-11.

Factors affecting the entrepreneurial skills among agricultural students

Reza Movahedi

Associate Prof. On agricultural education, Bu Ali Sina University, Hamedan

Abstract

The current descriptive research is a casual-comparative which has been done through a surveying methodology. The statistical population was 550 agricultural students at Bu Ali Sina University in all levels. Sample size was determined using Kerjcie and Morgan table (n=220) and selected by a proportional random method. The data collection tool was a researcher-made questionnaire that its validity was confirmed by a panel of experts and its reliability was estimated by Alpha Cronbach and its rage was between 0.85 and 0.87. Data analysis was done in two sections descriptive and analytic by applying SPSS and LISREL. Results showed that the skills needed by the students were: communication, technology, entrepreneurship, financial-economic, and business management respectively. The results showed that 80 percent of factors affecting the entrepreneurial skills among students in Bu- Ali Sina University can be determined by four variables: business management abilities, communication abilities, technological abilities, and economical abilities.

Keywords: Entrepreneurial Skills, Entrepreneurship Education, Agriculture Students.